

Љубомир Д. ФРЧКОСКИ

“
*I li rabot et e
kako lu/e
i li umret e!*
”

FRČKOSKI

MAKEDONIJA POMEĀU STABILIZACIJA I NOVA KRIZA

Постојат, грубо, четири фактори околу кои ќе се прекршува прашањето на дефинитивна стабилизација на земјата или можното отворање на следен циклус кризни состојби во Македонија и јас имам намера нив пред Вас, драги читатели на "Македонско сонце", кратко да ги анализирам. За тоа ќе бидат потребни повеќе осврти, но со најдобри надежи и посакувања за развојот на весникот кој е пред Вас. Сметам дека ќе ја имаме таа можност. Имено, за дефинитивна стабилизација и консолидација на земјата...

...треба да се имаат предвид и да се анализираат следните фактори: идната територијална поделба на општините и законот за децентрализација (тајмирани за февруари - март 2004); Пописот и неговата верификација (декември 2003); идните претседателски избори (октомври 2004); и расплетот на статусот на Косово (оваа година пред нас ќе се знаат можните опции).

Надвор од овој список на актуелни предизвици стои општото стабилизирање на правната држава и консолидација на институциите на државната администрација како и интегративните процеси во евроатлантските институции - кои се подолгорочни и подразбрани стабилизирачки процеси.

Опасноста која постои во лошо и политички креирано територијално делење на општините, како предуслов за ефикасна децентрализација, посебно во мултиетничките делови на државата (западна Македонија посебно) е реална. Имено, основа од која треба да се појде

Рамковниот договор кој во Преамбулата и како основен столб на сите свои решенија ја има идејата за одржување и заштита на мултикултурниот карактер на Македонија. Таа негова основна ориентација може да биде загрозна со "политичка поделба" на општините под притисок на коалиционите партнери, "оправдуван" со брзината за апликација за членство во ЕУ. Всушност, да се дојде до таква поделба која ќе придонесе до тивко етничко чистење и рушење на Рамковниот договор "одвнатре".

За што станува збор?

ДУИ НА АЛИ АХМЕТИ ВО ВЛАДАТА ПРИТИСКА за големо окрупнување на општините и враќање на бројката од 34 општини. СДСМ, пак, не се знае од какви причини и концепти изложува бројка од 54 општини?

Тоа за последица би имало нужно спојување на градските со селските општини и правење повторно на огромни конгломерати, како порано во социјализмот. Тоа за западна Македонија би имало следна последица: денеска во поодделните градови (или

градски општини со последниот Закон за територијална поделба кој помина со поддршка на експерти на Советот на Европа) етничкиот баланс е следниот: Во Тетово 56 отсто се Албанци и 44 отсто други (Македонци, Турци, Бошнаци и слично). Во Гостивар 44 отсто Албанци, 56 други (Македонци, Турци и слично); Кичево 34 отсто Албанци и Дебар слично.

Со спојување на селските и градските општини под името "окрупнување" на општините поради децентрализацијата - во Тетово би имало 85 отсто Албанци и 15 отсто други; во Гостивар 70 отсто Албанци и 30 отсто други; Кичево 52 отсто Албанци и слично.

СЕРИОЗНО БИ СЕ НАРУШИЛ ПОСТОЈНИОТ БАЛАНС на меѓуетнички план на штета токму на "загрозените" и под притисок неалбанци во тие делови, а пред сè на Македонците.

Ова би довело до притисок за тивко етничко чистење во процес и би завршило со де факто етничка поделба на територијална база во Македонија. Тоа би било во директна спротивност со словото и духот на Рамковниот договор, за неповрзување на етничките права со територија или детериторијализација на правата на културна различност. Конечно, тоа би довело до крах на Рамковниот договор, одвнатре, на неочекуван начин и преку реториката на "негово имплементирање"!

Дали ѝ е јасно ова на меѓународната заедница која ја советува Владата за ова прашање? Дали му е јасно ова на македонскиот Премиер?

Меѓународните стандарди за поделбата на општините токму упатуваат на поделба на градски (урбани) и селски општини. Токму тоа треба да се следи и кај нас и ништо повеќе.

Втора гаранција за одржување на функционална мултикултурност и демократичност на одлучувањето е вградување на т.н. Бадинтерово мнозинство и во одлучувањето за некои прашања кои се однесуваат за етничките права и различност и на општинско ниво. Мора да се спречи мајоризацијата и наметнувањето на етнички притисок во одлучувањето во општините (што сега масовно се случува). Со овие два пиlara може да се

изведе децентрализација на успешен и европски начин. Но, за тоа е потребна политичка волја и малку ум.

Ова е убедливо најопасната епизода на процесот на стабилизација и консолидација на демократијата во Македонија.

Проблемите со децентрализацијата и новата територијална поделба во Македонија може непријатно да се поклопат со регионалниот притисок кој Албанците од Косово го вршат по прашањето на финалниот статус на тој протекторат. Имено, Албанците од Косово секогаш вршеле притисок и закани за регионална дестабилизација (посебно на Македонија) ако не им се

излезе во пресрет на нивните барања и погледи. Дополнително, ако преовлада, а има реални изгледи да преовлада, опцијата на кантонизација на Косово (со српски кантон), косоварите ќе се обидат да бараат компензација на изгубената територија во анархична децентрализација во Македонија. Нешто како "сива" територија на северозападна Македонија (со мнозинство Албанци) која ќе биде повеќе поврзана со Косово отколку со Македонија (независно што границите не мора да се менуваат - формално).

За парирање и неутрализирање на овој вид дестабилизација, македонската држава треба сериозно и навреме да го консолидира правниот поредок и функционирање (пред сè на полицијата и војската на границите), како и општото присуство на инструментите на правната држава на теренот на ова подрачје.

Пописот во Македонија, веројатно за подолг рок ќе ја симне од политичката агенда лицитацијата со бројките во политички цели. **АЛБАНЦИТЕ КОИ ВЕРОЈАТНО СЕ НЕКАДЕ МЕЃУ 20 И 25% ПОКАЖУВААТ ТЕНДЕНЦИЈА ЗА СТАГНАЦИЈА** и конечно контрола на демографската експанзија, а и регионално емигрирање од траен вид. Тоа ќе ја стабилизира на среден рок популационата маса која често со својата невработеност и релативна младост ја загрозува безбедносната карта и служи за регрутација на постојано незадоволство. Странците беа недоверливи кон бројот на населението и Пописот е сериозен инструмент дефинитивно посебно странците и меѓународната заедница да се уверат во состојбите и да отпаднат уцените со бројки. Уверен сум дека токму тоа ќе се случи и на ниеден начин **НЕ ТРЕБА ДА СЕ ДОВЕДУВА ПОД ПРАШАЊЕ ПОПИСОТ ВО МАКЕДОНИЈА (БАРЕМ НЕ ОД МАКЕДОНЦИТЕ).**

По секоја од овие основи станува јасно дека Албанците во регионот немаат повеќе капацитет за сериозна дестабилизација на регионот. Проблеми сè уште може да има, но не такви кои регионот би го дигнале на високо ризичен степен на дестабилизација. Високото и концентрирано присуство на меѓународната заедница помага значајно за стабилизација на регионот и тоа треба да продолжи. Но, најважно од сè е способноста на македонската политичка елита да ја консолидира правната држава и државната администрација како гарант за човековите права на целата територија на земјата. ■

